

שחרורה של פריז

רוב הדוגמאות ההיסטוריות של קרבות עיר וביחוד בתנאי התקופה החדשה — ובהן כל אלו שהובאו עד כה מעל דפי "מערכות" — מלמדות על כשלונן של מרידות עיר, המתנהלות ע"י מחתרת, בלי שתהיה מובטחת לה עזרה צבאית מבחוץ. הצלחת מרד פריז נגד הגרמנים שנהל ב־1944 ע"י המחתרת הצרפתית, טמון בעזרתה הבלתיאמצעית של שורת צבא ייודתי סדיר, שעמד כבר בקרבת העיר בפרוץ המרד.

לאחר שהגרמנים קצרה ידם להפריע את העליה של כוחות הברית לחופי אירופה, לא היה כוונתם גם לעצור את התקפתם של הכוחות האנגלים האמריקאים מראש הגשר הנורמנדי. לאחר פריצת הזקים הגרמניים היו הטורים הטנקיים והממונעים של האמריקאים מתקדמים והולכים אל טבורה של צרפת, הלוך והכות את האויב, הלוך ויצור איים בלתי פוסק של כיתור גייסותיו המובסים וממועכים. הדיביזיות המשוכשות ופרועות הארגון נסוגו לאחוריהן, בנסותן להחליץ, כדי שתהא להן האפשרות ליצור קו־גנן חדשים. למפקדת "פ.פ.א." (1) נתחור יותר ויותר, כי הנסיבות הצבאיות מסייעות על הצד היותר טוב לתכניות שחרורה של פריז בדרך המרד מבפנים. מאידך גיסא, אם יאבדו ההיטלראים את פריז השתגינה הנסיבות האיטרטגיות תכלית שינוי, שע"י כך היו מושמות לאל כל התכניות הגרמניות לעצור את בעלות הברית בקו נהר סינה ולהפוך את המטרופולין הצרפתית לנקודת משען של הקו הזה, ואין צורך לומר שלאבידה זו היה אפקט מוסרי עצום. להוציא את פריז מידי האויב אפשר היה רק לאלתר. כל אחר, היסוס או המתנה עד שיתקרבו כוחות הברית עוד יותר, היו מצמצמים את סיכויי ההצלחה. הגרמנים היו זוכים לאותו רווח של זמן שהיה ההכרחי להם כליכך כדי להפוך את פריז למבצר ולארגן את הגנתה.

ואננם מכוונותיהם של הגרמנים היה לקיים בידיהם את פריז בכל מחיר. והדבר יובן לנו על נקלה גם אם נעיף עינינו חטופה על מפת צרפת. פריז היא צומת התחבורה הגדול ביותר, שבו נפגשים עשרות קו־מס"ב, שדות תעופה וכבישים, המתברים אותה עם כל קצווי המדינה. מערכת המסילות הקונצנטרית יוצרת אפשרויות תמרון מצוינות לשם העברתם ושיווד מערכו־זיהם של הגייסות. בפריז ובסביבותיה על פני שטח קטן מרוכזים גשרים רבים הגוסיים על הסינה. עיר עצומה, ובה בניינים איתנים, רחובות צרים, בתי חרושת רבים, מערכת ענפה של רכבת תחתית, — אין כמוה יפה להתנגדות ממושכת ועקשנית. אין שום ספק שאילו זכו הגרמנים לאפשרות כזאת, היו מתגוננים כפריז באכזריות חימה בהתאם לחשיבותה בשבילם. קרבות רחוב היו הופכים את פריז לעיני מפולת. מאידך גיסא, אילו גם נאנסו ההיטלראים במהלך הקרבות לנטוש את פריז, כי עתה היתה להם שהות להקדים ולהשמיד את כל האובייקטים החשובים: הנהגות רכבת, רכבת תחתית, בתי חרושת, תחנות חשמל, ובראש וראשונה גשרי הסינה, — כדי שכל אלה לא יפלו בידי בעלות הברית. הנקל להבין כי פריז החרבה, מלבד היותה אבידה עצומה לתרבות העולמית, היתה שוללת מצבאות בעלות הברית אפשרויות כבירות להמשכה המהיר של ההתקפה. את כל אלה הביאה בחשבון מפקדת "פ.פ.א." והיתה תקיפה בהחלטתה, מחייבת הנסיבות.

אותה שעה היה חיל המצב הגרמני בפריז בשיעור 20.000 חיילים וקצינים, מוויינים להפליא. היו לו בערך מאה מכוניות משורינות וטנקים (בכלל זה "גמרים" ו"פנתרים") ארטילריה של־שדה, נגד־טנקית ונגד־אווירית, כמות עצומה של חומר־מלחמה וכלי־רכב. והיו

בעיר גם כ־12,000 רוצחים מאנשי 'רנאן ודורין', מוויינים בכלי נשק אבטומטי ושאר כלי זין. כל אלה כשהם לעצמם היו כוח הראוי להתכבד, אך המצב עלול היה עוד להשתנות לרעה. מערבית לפריז היו שלוש־ארבע דיביזיות גרמניות שהיו נסוגות וקרבות אליה. מלבד זאת שלחת המפקדה הגרמנית לפריז 20,000 אנשי S.S., שנתעכבו בדרכט בעיקרו של דבר מחמת התוהו־ובהו ששררו בתחבורה.

הנה כי כן, אילו דחו את מועד המרד, כי עתה היו בידי המושל הצבאי של פריז, פון שולטיץ, גייסות עצומים עם כל סוגי הנשק הכבד. היה ברור שיש להשתמש בשעת הכושר, בטרם יספיק היל־המצב הגרמני להתחזק. ההיטלראים גבוכו בעליל. על כך העידו ביחוד אוימהים הנוראים של הגרמנים כלפי האוכלוסייה של פריז, שאפ־כ־לא העיזו לבצעם. לאחר זמן אישרו עזויותיהם של השבויים, שהגרמנים פחדו מפני מרד עממי. פחד מפני המרד בא לידי גילוי, בין השאר, גם כזה שמתוך הגזמת כוחותיהם של "פפא" ומתוך בטהון שבעלות הברית ציידו אותן בכמות נשק ניכרת, לא העזו לפזר את כוחותיהם על פני העיר ופרבריה, והעדיפו לרכוב בכמה נקודות חשובות ביותר, החולשות על העורקים הגדולים, כדי להבטיח לעצמם ע"י כך דרך לנטיגה בשעת סכנה, ומשם־להגיע לגיחות של עונשין, ואשר לאנשי וישי—הרי בתוכם שררה מבוכת־בהלה.

רק גבורתם הנועזה של הפטריוטים, שפעלו בקבוצות נידות עד מאוד, שעשו רושם של כמות עצומה, יכלה להטעות את המפקדה הגרמנית בענין שיעורם האמיתי של כוחות המרי. לאמיתו של דבר, בפרוס המרד היה מספרם של אנשי "פפא" במחוז פריז בסך הכל 35,000. המליציות הפטריוטיות שהורכבו במפעל־חרושת, במוסדות ובפרברים בודדים, מספרם גם הוא לא עלה על 35,000-40,000. אך יש להביא בחשבון שב"צבא" זה בן 75,000 איש הן בסה"כ 1,500 אנשי מלחמה מוויינים, וכל השאר שימשו או־מילואים, או מטייעים לקבוצות הערוכות־למלחמה (בתפקידי קשר, הספקה וכו'), או בלי נשק ביד היו כובשים מסרות שזוגה. כדי למנוע את הריסתם בידי הגרמנים. כל זינם של ה"פפא" בפרו נצטמצם ב־4 מכו" (ובכלל זה "הווייסיס" בלי כן), 103 מקלעים ותת־מקלעים, 562 רובי־צבא ורובי־ציוד, 825 אקדוחים, 192 רימוני־יד 29 מוקשים פוגסיים, ומלאי של תחמושת מצומצם מאוד.

זכותה הגדולה של מפקדת "פפא" היא שרפיון מובהק זה של הויון לא כפה עליה להסתלק מתכניותיה. היא הרגישה את פעימת זופקם של חיי העם, ראתה את רוח המלחמה המפעמת את הפטריוטים וסברה שלמרד יש כל הסיכויים לנחול נצחון. היא לא ספקקה כי במהלך פעולות הקרב יהא חסרון הנשק מהמלא ע"ה האויב. מלבד זאת הביאה בחשבון את הסברה כי בקרבות־רוחב לא יהא האויב מסוגל לנצל במלא היעילות את נשקו הכבד, נגד טנקים ומכוונות־שריון אפשר היה להילחם בהצלחה בעזרת רימוני־יד ובקבוקים הממולאים תמיסת־הבער, שייצורים סודר בקנה־מידה המוני ע"י הקולי פולו, מי שהיה ה"דינמיטאי" של הבריגדה הבינלאומית בספרד. ההוראות בדבר דרכי השימוש באמצעים הללו, וכן בדבר ייצורם העצמי, נפוצו רבים בקרב אנשי־המלחמה בפרוס המרד. נאמר בהן: "משמיד־טנקים, זכרו כי ה S T N ק אינו רואה! התקיפוהו מקרוב כדי שפגיעתכם תהא בטוחה. ה S T N ק בוער כנפרור. לעולם אל תתקיפו טנק ברוכה או במקלע, כי אם ברימוני־יד ובקבוק הממולא תמיסת־הבער". המאורעות הוכיחו באיזו מידה נתאמתה צדקת הטקטיקה הזאת. רוב הטנקים הגרמנים הועלו באש או נתפסו, מבלי שישפיעו השפעה בעלת ערך כל שהוא על מהלך הקרבות.

אירגונה של "פפא" עמד על העקרון הבא: קבוצות בנות 6 או 12 איש עמדו תחת פיקוחו של סמל; על חטיבה המורכבת מ־3 או 5 קבוצות כאלה היה מפקד לויטננט־משנה; ה"מאיה" (פלוגה בת מאה איש) עמדה תחת פיקודו של לויטננט; 300 אנשי קרב — תחת פיקודו של קפיטן; 1000 איש תחת פיקודו של מיוור; ו־2000 ויותר — תחת פיקודו של מולוגל.

בפריז נתקיימו עוד כוחות־צבא שהיו מכונים בשם "כוחות־מלחמה ממשלתיים". בשם זה

נתכוננו לחסיבות של "הגבריהה הריפובליקאית", ש"נסתייגו" פחות או יותר מממשלת וישי. הם עמדו בקשרים עם הממשלה הזמנית וזו הפקידה עליהם את הקולונל הרי ("אנרי מרטן"). הוא גם "אספרנטו", שהועלה לאחר זמן לדרגת גנרל. אך הכוחות הללו לא לקחו כל חלק בקרבות למען פריז. הם ראו תכלית לעצמם "לקיים את הסדר" במטרופולין, לאחר שבעלות-הברית ישתררה מן הגרמנים.

אנרי מרטן התאמץ בכל דרך של מאמץ לכוף למרותו גם את הסתדרויות-המחתרת של המשטרה הפריזאית (שלוש היה מספרן). המזל גרם, ומפקדת הכוחות הפנימיים הצליחו למנוע את הזבר. המשטרה היתה כפופה לרול סנג'י ול"ועדה-השחרור" הפריזי.

*

ביד באבגוסט הוציא רול-סנג'י פקודה כללית מס' 1, שבה הגדיר בכירור את הנסיבות בחזית ואת מצבו של הצבא הגרמני וציין שאין להתממה עוד, לפי שעם בואם של גייסות גרמנים חדשים לפריז ישתנה הכל. הפקודה קראה לגיוס כל הכוחות, לעמוד יומם ולילה במצב הכן, לקיים קשרי-תמיד עם גקודות-הפיקוד ולהגביר את התופעות הפרטיזניות. הפקודה הטילה חובה לתמוך תמיכה שלמה בכל התפרצות שיש בה מאופי המרד בקרב האוכלוסייה. ב-12 באבגוסט ציוה רול לקולונל ליוזה לציין ולהראות מיד למפקדי האזורים ("כוחות-הפנים" של גלילות פריז חולקו ל-4 אזורים — מזרח, צפוני, מערבי ודרומי) את כל האובייקטים החשובים שנועדו להיכבש: בתי-סוהר, תחנות טלפון וטלגרף, תחנות-הרריו והחשמל, מחסנים, בנייני הגסטאפו, המפקדה הגרמנית, וכן לכוון ולהפריש פלוגות מיוחדות שבתמיכת הסתדרויות המשטרה של תנועת המרי יכבשו את בית מועצת העיר ("הוטל דה-וויל"). המטה של מחוז הסינה ערך רשימה שלמה של כל האובייקטים בפריז, בין אלה שיש לכבושם ובין אלה שיש להגן עליהם ולמנוע את הריסתם בידי הגרמנים. הגנת האובייקטים הוטלה, בעיקרו של דבר, על המיליציות הפטריוטיות, אעפ"י שלא היתה אפשרות לזיינן.

התקפות צבאות בעלות-הברית, תפונם של הגרמנים לפנות את מוסדותיהם שבעורף, אותה האימים של המרד המתרגש לכוא, — הטילו מבוכת, בהלה גמורה בקרב אנשי וישי. המובקים שבהם — דה-בריינון, דאה, לויזר ורבים אחרים מיהרו לנוס. הנותרים ניסו לעשות כיוונין לתנועת-המרי, בהתחפם "כחסידי-בסתר"...

כיווני-התן של הוישיאים נוצלו ע"י מפקדת "פפא" ונתנו את האפשרות לקבוע מראש קשר עם מנהלתם של כמה מוסדות חשובים כדי להקל את כיבושם או שמירתם מהרס. כך, למשל, קיבלו "פפא" את תכנית תחנת הטלפון הבין-עירוני שברחוב הארכיונים, שהפטריוטים חרדו לה חרדה יתירה מפני תכונתם של הגרמנים להרסה, לפי שהריסתה היתה מפסיקה לזמן רב את הקשר בין פריז וכל צרפת כולה. הם הצליחו להידיבר עם הכבאים שימצאו להם סולמות לשם הסתערות על התחנה הזו בשעה המכרעת, וכן לשמור מהשמוה אוצרות גייר עצומים שרוכזו בבתי-הדפוס של "נובו-טאן" ו"פריסואר", שנועדו לשריפה. דבר זה נתן את האפשרות להוציא לאור עוד בימי המרד את עתוני-המחתרת.

אך אם הגרמנים הוציאו מפריז את מוסדות-העורף שלהם ואת הרכוש השדוד, הרי לא היתה זו הוכחה שהם התכוונו לעזבה. ארבא, הם נגשו לבצרה. פון-שולטיץ הכריז והודיע בהחלטיות, כי פריז תיחפך לצומת חשוב ביותר של מערכת המגן הגרמנית לשם עצירת התקדמותן של בעלות-הברית מזרחה.

שדרות של טנקים וכלי-מנוע של בעלות-הברית הגיעו עד הסינה, דרומית וצפונית לפריז. הפטרולים שלהם הופיעו במלגה, פאוסטובלוי, מנשה. אך מערבית לפריז היו אפילו פלוגות החלוצי של בעלות-הברית רחוקים 100-120 ק"מ מן המטרופולין הצרפתית ולא מיהרו להתקדם. התכנית של בעלות-הברית הועמדה על כיתור מלקחיים רחב של פריז ולא על מלחמת מישירן לכיבוש העיר. שיחוררה של פריז נועד לפי התכנית רק לאוקטובר. ודאי, במשך זמן כזה

יכולים היו הגרמנים להתבצר בעיר התבצרות איתנה; על כל פנים — להרוס שם הריסות שאין להן תקנה. כשהחלה מפקדת ה"פפא" לארגן את המרד ולחוללו לא סמכה על עזרתה הבלתיאמצעית של בעלות-הברית.

„ שאו נשק, אורחים, שאו נשק!“

כבר ב־14 באוגוסט, תודות לקריאותיהן של הסתדרויות-המרד, הקיף את פריז וגלילותיה גזחשול של שביתות שהיו מתרחבות והולכות, שנתכנו לשחק את חיי העיר, למנוע ממנה גן, חשמל, תחבורה ועתונות. קיימו רק את השבת המזוונת ואת השירות הסניטרי. הגסטאפו שהריחה את הלך-הרוח במשטרה, החלה, כמה ימים לפני כן, בפירוקה מנשקה. הסתדרויות המרד שהיו מאוחדות ב"ועד השחרור" השתמשו בכך ועוררו את המשטרה הפריזית לשביתה. היא החלה ב־15 באוגוסט בשעה השביעית בבוקר, ותוצאותיה עלו על כל התקוות. לעיר היה מראה שלא היה כמוהו מעודו. ברחובות, בכיכרות-העיר, בפרשות הכבישים לא נראה אפילו בגר-שרד אחד של המשטרה שהאוכלוסיה כה רגילה לראותה. הקומיסר־אטים של המשטרה היו ריקים מאדם.

התנועה-המרד החלה לחרוג מן המחותרת. ב־16 באוגוסט נתן "ועד-השחרור" הפריזי צו לכל העובדים להפסיק את העבודה. ביום ההוא יצאה פקודה מטעם ה"פפא" להלום את כל סוגי התחבורה, כדי לשבש את קשרי האויב ולהפריע את בואן של תגבורותיו. חטיבות של כוחות-הפנים והמיליציה הפטריוטית החלו לתפוס בהדרגה את האנבייקטים: בתי-חרושת, תחנות אספקת-המים, המפעלים העירוניים החשובים ביותר. מטה הקשר, ובראשו הלויטננט ז'אק גנון, תפס עמדה בקולג' "פריזריק לה־פליי" ופיתח את פעולתו. על כל מפלה שתבוא עליו הניחו לו מראש חליפין בכוחות האזורים הכורדים.

הקולג' "פריזריק לה־פליי" שוכן באבניו הדלה-בורדונה, העובר לאורך "שדה-מרס", בסמיכות למדל עופל ובית-האולפנה הצבאי — אחד המרכזים הראשיים של חיל-המצב הגרמני. זמן מה התאכסן בו המטה של פלוגות הפרטיזנים, אח"כ היה שם מחסן הנשק. לפני המרד התגוררו שם עשרות פטריוטים צעירים, שמלבד זאת גם הוכשרו שם הכשרה צבאית. כל עיקר הסוד היה בהסוואה מוצלחת. מנהל הקולג', רימון מסייה (הידוע בשם מיור דיופן), הצליח למנוע חשד מן הקולג', בתתו בו משכן להסתדרות הקתולית, לתחנה המריצינית של הג'א ולבסוף, — על פני המשימה שהטילה הממשלה הומונית, — למשרד התעמולה של פטן. המסיכות האלה הצילו את הסתדרות-התבלה-בתחבורה שפעלה בקולג', שכן חקירת המשטרה באה לכלל מסקנה כי חבר העובדים בו הוא מאנשי פטן. נראה הדבר כנס, שבימי המרד יכול היה מנגנונו הראשי (מטה-הקשר) — על התנועה הבלתי פוסקת של רצים, רוכבי האופנים ואפילו מכוניות-משא) לפעול את פעולותיו בצדם של הגרמנים. אך זמן רב לפני פרוץ המרד מסר דיופן, על כל צרה שלא תבוא, את המעונות הריקים בגלל ימי-הפגרא, לשמש כמקום מחנה-קיץ של כמה בתריספר פריזיים. הגרמנים לא שיערו כלל, שכלי המרד החשוב ביותר פועל את פעולתו במרחק כמה עשרות פסיעות ממנו.

הקולג' רול־טנגי בעצמו, הוא ומטהו ומיור ואיאן, שנתמנה להיות נציגה הראשי של מפקדת "פפא" בפריז, בחר לעצמו לנקודת פיקוד את התחנה המרכזית של מערכת השרבור והכינוי העירונית שבכיכר דנפר־ראשרו (איזור XIV) מתחת אנדרטת האריה הבלפורי, לאחר שליוה, מטעמים מובנים, סרב לקחת לעצמו מקום זה בשביל מטהו.

מי אינו זוכר את התיאור הנפלא של פריז שמתחת לקרקע ב"עלובי החיים" של ז'קטור הוגו? מאז נשתנה כמובן מראהו תכלית שינוי. בכל מקום נקבע חשמל המופעל בתחנות המיוחדות שמתחת לקרקע; מכוונות אדירות מיוחדות מבטיחות את איורור מכוכותיו והסתעפותיותו שאין להם סוף. התחנה המרכזית מקושרת ע"י טלפון עם כל רובעי פריז, ויש לה תנתכות משלה שאינה תלויה ברשת העירונית הכללית. יציעים תת־קרקעיים, המחוברים עם קאטאקומבות, מטרה, מתחצבות, משתערות על פני מאות קילומטרים; התחנה המרכזית עצמה שוכנת בעומק

18 מטר מתחת לטלע. וכיצודת במערכת דלתות משוריינות שאין הגז חוזר בעדן. פלוגה בת מאתים והמשים קנליזטורים (עובדיהביוב), המסורים לענין תנועת-המרי ושכל פינותיה של העיר התת-קרקעית נהירות לה, העמידה עצמה לרשות המטה לשרתו ולקיים את הקשר. מאליו מוכן, שהתחנה המרכזית של התחתית היתה מקום אידיאלי בשביל מפקדתו של המרד. דוקא כאן היה המוח והמרכז המניע של מלחמת הגבורה למען פריז.

ב17 באבגוסט ראו אנשי פריז שהקיצו משנתם שכל קירות העיר מכוסים במודעות קטנות הקוראות את הצרפתים לגיט ולמרד. ליד המודעות צבאו המונים. הגרמנים לא ניסו עוד לקרוע את המודעות. מכוניות המשא שלהם, הטעונות חיילים שהחזיקו תת-מקלעים במצב הכן, עברו את פריז מבלי להעצר בפרשות-רחוב, מקום שהמוניעים היו מצטופפים שם והולכים. ברחובות כבר אפשר היה לראות את לוחמי "פפא" וסרטיס. תלת-גוניים על זרועותיהם. פה ושם היו באים לידי תגרה עם הגרמנים שניסו לעצור. השביתה הקיפה את העיר לחלוטין. הגרמנים, שחמתם בערה בהם מפני קוצר ידם, היו הורגים בהמונים את בני התערובות בבתר-הכלא ואת העוברים ושבים שנתפסו בדרך מקרה. מפקדת "פפא" שקדה בקדחתנות על השלמת התכונה ונשאה-ונתנה עם הקבוצות הרבות שנענו לקריאת הגיוס והביעו את רצונם להצטרף אל פלוגת המורדים.

להיפך, אלה שנקראו "כוחות הממשלה" התעקשו בסרובם לקחת חלק במרד. המשא והמתן עם הקולונל אנרי מרטן נפסק. הקולונל ליווה ניסה באמצעות כומר לבוא לידי מגע ישיר עם מפקדת "הגברדיה הרפובליקאית". יחד עם המיור דיופרן פנה ל"קסרקטאות הסלסטיניות", מקום משכנו של המטה שלה, אך שם קבלוהו בקרירות גמורה. מפקד הגברדיה הכריז שהוא מתכן "לקיים גיטרליות בסכסוך שבין האוכלוסיה הפריזית ושלטונות וישי", והגברדיה צריכה קודם כל "לשמור על לויאליות". הוא קיטרג קשה על שביתת המשטרה — "התנגדות שאין לה כפרה ל"בטחון המדינה". "עכשיו אין ממשלה, — הכריז הלה — כשדה-גול יהיה כאן, יזכנע לוי". מלבד זה טען, ש"הגברדיה כמעט חסרה כל נשק". היתה זו התחמקות גלויה, כיון של"גברדיה" היה נשק לא פחות מאשר לפטריוטים. על כל פנים, כשלוך המשא ומתן מנע מן המרד כוח צבאי גדול, שהיתה לו זכות לסמוך עליו.

ההכנות למרד קרבו לקיצן. מפקדת "פפא" שלחה פטרוליסטור לכל מקום, וניתנה פקודה לתפוס את כל אוצרות-המזון ולחלקם לפי האוורים, כי מצתה עברה ההספקה לתושבי העיר. לידי המורדים. בכמה מקומות כבר כבשו "פפא" והמיליציות הפטריוטיות את העיריות ומכוונות השריון הגרמניות התקיסון בהמתקצף.

אוד ל18 באבגוסט וכל יום המחזרת עברו במתן ההוראות המפורטות והמדויקות ביותר בענין סדר ההתקפה ותכטיסי קרבות-רחוב.

ה מ ר ד

בקרן של 19 באבגוסט, היום הראשון של המרד. למן השעה השביעית של הבקר עברו הפטריוטים להתקפה בנקודות שונות וכן בפרברי הפועלים הגדולים: סן-דני, נאי, ויטרי, אוברוויליה, סטן, הגרמנים משודים מערכותיהם בחפזון וממהירים לסגת אל נקודות המשען בנטשם מחסני מזונות וצויד, שאנשי "פפא" והאוכלסים כובשים אותם מיד. קירות פריז מכוסים מודעות חדשות: מהן המודיעות לכל האזרחים והארגונים למסור מיד את הנשק לפלוגות "פפא" והמיליציות הפטריוטיות; מהן, בלשון הגרמנית, פגות אל החיילים והקצינים של הצבא הגרמני ונאמר בהן, שלאחר כל התבוסות והמפלות שנחלו הגרמנים בחזית המזרח ובמערב אין כל טעם להמשך המלחמה, מציעים לגרמנים שלא יוסיפו עוד לציית להיטלר ולמפקדתו, להניח את הנשק ולהיכנע.

לאחר כמה שעות נכבש בית מועצת-העיר.

מסכיב לביר מועצת העיר כבר תלויים מכל החלונות דגלי התלתגון. רוב מוסדות הממשלה והציבור גם הם מקושטים בדגלי התלתגון.

אעפ"י שפה ושם יש חלופי יריות, הומים הרחובות מרוב עם. את מכוניות השריון של הגרמנים מקבל הקהל בשריקות וקריאות איום. בבנין הגדול של מערכת העתון "פארי-סואר" — אחד מכלי המבטא ההיטלריים הראשיים בעתונות הצרפתית — משתכנות מערכות עתוניה של תנועת המרי שרק אתמול היו במחתרת. "פארי-סואר" שוכן ברחוב לזבר במרכזה של העיר. הרובע עורו כבוש בידי הגרמנים אך כבר אין הם מעזים להפריע לפלישה זו. מופיעה פקודה כללית חדשה מאת רול-טנגי: "הפא" מצוים לעכור במשמרות על פני כל העיר, וכדי להבטיח את נידותם להחרים את כל כלי התחבורה. הפטריוטים צריכים לענוד על זרועם טרטי תלחון, המשמשים להם במקום מדיצבא. בפקודה מוסבת המטרה הישירה של חמרה, לפתוח את הדלת לפריז בפני צבאותיהן של בעלות הברית, ולקבלן בעיר המשוחררת. באותה שעה מתפרסמת פקודה בדבר גיוס כל האזרחים המסוגלים לאחוז נשק.

"ועד השחרור" הפריזי, המתכנס עתה לישיבותיו בבית מועצת העיר, מקומה ההיסטורי של הקומונה משנת 1793 והקומונה הפריזית של 1871, פונה אל העם בקול קורא:

"יום שקוינו לו הנה הוא בא!
צבאות צרפת ובעלות בריתה עומדים בשערי פריז.
חובתם הפשוטה והקדושה של כל בני פריז — לקדש קרב.
שעת המרד הלאומי הגיעה.
שאו נשק אזרחים!"

כחצי השני של היום מתברר, שהגיוס מתפתה בהתאם לתכניות שנקבעו. תפיסתם של האוביקטים שנועדו לכך מתחוללת במלא תוקפה. בפרברים מתלקחים קרבות, והשימוש בתחבורה נעשה לגרמנים קשה יותר ויותר. מהגרמנים נשללת האפשרות להטיל תגבורת העירה. בעיר פנימה נכבשה למהשכמת הבוקר העירה של הגליל הראשון בטבורה של פריז, אבל מחוסר נשק ותחמושת אנוסים הפטריוטים לנטשה; תחת זאת השתלטו המיליציות הפטריוטיות על השוק המרכזי ועל משרד-הדואר הראשי שכרחוב לזבר, בשעה העשירית בבוקר מודיע מפקד האיזור הדרומי על כיבוש ביה"ח פיטייה, שבו נתפסו מאתים וחמישים פצועים גרמנים ומחסן של נשק. השלל הזה מאפשר את זיונם של כמה מאות פטריוטים. קרבות עקשניים מתחוללים בגליל ה-5, ה-18 וה-19. מעל מפקדת-המשטרה שבסיסה (חלק המרכזי שבאיי הנהר סינה), מתנוסס דגל תלהגוני, והשוטרים הודפים במרץ רב את התקפותיהם הנואשות של הגרמנים. קרבות מתחוללים גם בכמה נקודות אחרות של העיר, ביחוד בקרבת בית-הנבחרים, הכבוש בידי הגרמנים. הגרמנים משתמשים שם בטנקים ורודפים את התושבים עד המעונות פנימה. בדרנטי שוחרר מחנה ריכות, שבו התענו שלושת אלפים אסירים.

סמוך למוצאי היום מתברר, שהפטריוטים מפקים פיקוח מלא על 43 מ"ר רובעיה של פריס. מעתה מחולקים צבאות הגרמנים לחמשה צומתי-הגנה: התחנות המזרחית והצפונית, כיכר קונקורדיה, כיכר הרפובליקה, הסינס (ארמון לוכסנבורג), חלק ניכר מכוחותיהם תופס גם את בית-האולפן הצבאי, את בית-הנבחרים וכמה נקודות אחרות. ברור שאין כוחותיהם מספיקים לפיקוח על כל העיר כולה, והם בוחרים להצטמצם בהגנה והתקפות-נגד. במשך היום נשבו שבויים רבים ו-67 מכוניות. הועלו באש טנק אחד ושלוש מכוניות משוריינות. המפקד הגרמני מכריז על מצב מצור ועוצר מוחלט בעיר מאחרי השעה התשיעית בערב. אך משמרות של "פפא" לא זו בלבד שהם מחזרים על הרובעים המשוחררים, אלא גם מתפוצצים דרך מחסומים גרמניים לתוך שאר חלקי העיר.

עם שחר יומו של 20 באבגוסט מתחדשים הקרבות. הגרמנים שהתאוששו מן המכה הראשונה שהוכו, עוברים להתקפות-נגד. באכזריות חימה מיוחדת משתרעות מכוניות-השריון שלהם על בית מועצת העיר ומרכז המשטרה. מפקדת "פפא" מוכרחה לשלוח תגבורת של שלוש מאות אנשי-קרב. ואותה שעה מקבל מטה ה"פפא" של מחוז הסינה מטעם הציגות האזרחית של הממשלה האזרחית פקודה זו:

"כיון שהמפקדה הגרמנית הבטיחה לא להתקיף בניינים ציבוריים, הכבויים בידי הצבאות הצרפתיים, ולהתיחס אל כל השבויים הצרפתיים על פי דיני מלחמה, מציעות לכם ממשלת הרפובליקה הצרפתית והוועד הלאומי של התנגדות להפטיק את האש נגד הכבויים עד פיגועים את פריז כהבטחתם".

המיוזר ויאין הודיע שהמפקדה הצרפתית לא כרתה ברית שלום עם האויב והשבויים הגרמנים ישלמו בהיהם בעד כל המהומות שיעשו הגרמנים נגד האוכלוסיה. האזהרה הזאת באה מחמת הידיעות שהגיעו כי ביער בולון ברחוב בורגון, בתחנה המזרחית, הוציאו הגרמנים להורג עשרות אורחים סתם, ובכללם נשים ונערים. דיופן אף הוא נתן פקודה להרוג על המקום את כל אנשי ס.ס. שנשבו, בתורת הגמול על שלא הכירו ב"פפא" כבחיילים של צבא-מוכר. עב וזאת ניתנה פקודה לירות אל המכוניות של מרכז המשטרה, שהיו נישאות על פני העיר ומכריות ברמקולים על "שביתת-הנשק".

אעפ"י ש"שביתת-הנשק" הטילה מבוכה, בכל זאת ברוב נקודות פריז לא פסקו הקרבות. סועלי "פאריס-סוואר" סרכו להדפיס את המודעה של מרכז המשטרה בענין שביתת-הנשק, בהודיעם כי לא ידפיסו שום טקסטים פרט לאלה היוצאים מטעם מפקדת "פפא". פקודי הרכבת ההחתית(ה"מטרו") הפריעו בעד הפצת עתוננו של מרכז המשטרה שהטיף לשביתת נשק. אבל מן הסקטור המערבי, שבו היו הרובעים רבי ההדר של הבורגנים, החלו להגיע ידיעות על יחס האיבה של שוכניהם להמשך המרד. דבר זה המריץ את מפקדת ה"פפא" לתת פקודה בדבר בנין מתרסים לגיזור הרובעים הנאמנים.

הגרמנים עצמם נהגו יחס של התעללות לגבי תנאי שביתת הנשק שחתמו עליהם. ברובעים שבהם הפטיקו אנשי "פפא" את התקפתם, היו הגרמנים יורים באנשי-הקרב בעלי הסרט התלתגוני על שרזוליהם, ובעוקרים ושבים סתם. בבית המלון "קונטיננטל" הם הוציאו להורג את אנשי "פפא" שנשבו. אם לפני בית-האולפן הצבאי הוסיפו 12 "נמרים" לעמוד יום שלם כשדגל לכן מתנוסס עליהם, הרי בקרבת מקום, היו מכוניות שריון גרמניות מתקיפות בלי הפסק את העיריה שבבשוה המורדים. בהתקפות חימה שעלו בתוהו הותקף בית מועצת העיר. ואלו ברוב האזורים התקפתם של "פפא" נמשכת, ביה"ח כבוש בידי הפטריוטים; התחנה המזרחית שותררה; מסכיב לתחנה הצפונית ובתחומה מתחוללים קרבות עקשניים; קבוצת נוער כיובשת את תחנת "התחתית" ואת תחנת הרכבת סן-מישל, בקחתם בשבי 60 חיילים וקצינים גרמנים. הקרב האכזרי רותח במרכזו של הרובע הלטני, על פירשת שדרות סן-מישל וסך צירמן, סמוך לבנין המחלקה הרפואית של הסירבונה. המתרסים שהוקמו שם משמשים קו מגן קדומני של הסיטה, כלומר בית מועצת-העיר ומרכז המשטרה. הגרמנים מתקיפים בטנקים ומכוניות שריון. המגינים מצליחים להעלות באש כמה מכוניות-שריון גרמניות הטעונות תח-מקלענים ולתפוס תותח נגד-טנק. בהפנותם אותו נגד האויב, מכריחים הם את מכוניות-השריון הגרמניות לסגת חיש מהר. אך העומדים על גג מרכז המשטרה ראו את ההצלחה הזאת. מיד באה משם מכונית מלאה שוטרים, ובלי שים למחאת אנשי הקרב לוקחים לעצמם את נשק-המלוקח באמתלה שהוא נחזק יותר למרכז המשטרה עצמו. קרית-האוניברסיטה בקצוותיה הדרומיים של פריז שותררה ונתפסו שם מכוניות-יריה כבדות "מכסים" ושאר מיני נשק. באוברוליה וסטן, אף על פי שהגרמנים הכניסו שם לקרב "נמרים", מבערים ה"פפא" גושי בתים. בזה אחר זה משחררים את הפרברים הצפוניים והודפים את הגרמנים מן הדרכים אל פריז מן הצפון, החשובים לגרמנים. אור ל-22 באבגוסט הוצאו לחלוטין מידי הגרמנים 61 מרובעי העיר כלומר שני שלישיה של פריז; כמעט לחלוטין טוהרו הפרברים הדרומיים והמזרחיים. הגרמנים לא זו בלבד שאין בכוחם לדכא, או לפחות להאיט, את המרד, — אלא מצבם מחמיר והולך. הם נתונים כמעט במלכודת, לפי שרוב אמצעי התחבורה נותקו. בפריז כבר מופיעים ומופצים בגלוי, במאות אלפי טפסים, העתונים הפטריוטים.

הגרמנים ששכשלוניתיהם העבירום על דעתם, עורכים בחמת קצף אור ל-22 באבגוסט

התקפות נגד בנקודות שונות בפריו, אבל לאחר תפיסת כמות ניכרת של נשק־האויב כבר הגיעו כוחותיהם של הפטריוטים לשעור של חמשת אלפים אנשי־קרב מזוינים. בכל מקום הודפים בהצלחה את הלחץ הגרמני. במשך הלילה הזה מצטרפות אבידותיהם של הגרמנים ל־10 מכוניות שריון שהושמדו, כמה תותחים נגד־טנקים שנתפסו, קרוב לאלף שבויים וכמה מאות הרגים בידי המורדים. כבושים עתה כיבוש איתן, מלבד בית מועצת העיר ומרכז המשטרה, נקודות חשובות כגון היכל בית־הדין, ארמון אוליזאר, הבנין העצום של ה"אינבלידים", כמה מיניסטריונים, התחנה המזרחית, השוק המרכזי, לשכת העבודה, כמעט כל העיריות, במידפוס, תחנות הטלפון. פריו כולה, ככימים ההיסטוריים של המאה שעברה, סמרה בבתיקרות, שבבנין השתתפו אפילו נשים וילדים. בתצלומים מאותם הימים רואים אנו גברים ונשים המפריקים את המדרכות, המוסרים מיד ליד בשרשרת ארוכה מרצפות כבדות ומדקדקים ושמים את האבנים הללו לרוחב הרחוב.

בכמה נקודות מתרופפות בעליל התקפותיהם של הגרמנים; האויב נסוג, בהניחו אתרי צפועים ושבויים. מופיעים סימנים מובהקים של דמורליזציה בין הגרמנים. פה ושם מניפות קבוצות קבוצות גרמנים דגלים לבנים ומסכימים להכנע, אם את הכניעה הזאת יקבלו חיילים במדים. הם מניחים את נשקם, מיד עם הופעת פלוגת ג'נרלמריה שנשלחה ממרכז המשטרה בלית אנשי קרב של "פפא". ממש כך אירע גם בקטרסקין קליניגור (שברחוב קליניגור), שבו היו מאה וחמשים חיילים גרמנים. בכיכר קונקורד, ששם בבית־מלון מתאכסנת הצמרת של המפקדה הגרמנית, צומדות על המשמר פלוגות שצורפו מקצינים בלבד, כפי הנראה מחוסר אמון גלוי אל החיילים. אך בכמה איזורים עדיין לא נתיאשו הגרמנים מתקותם להשתלט על המצב. בחוק מיוחד ממשיכים הם להרעיש את סיטה ואת המתרסים שעל פרשת השדרות סך־מישל וסך־גרימן, כלומר שני עורקים מפולשים, החוצים את העיר, כפי הנראה מתוך שמנסים עדיין לשמור מעבר לדיביויות שנתקעו מערבית לפריו. התקפותיהן של מכוניות־השריון הגרמניות נמשכות שם 17 שעות רצופות. על המתרם מניגים שלושים וחמשה אנשי קרב, בראשותו של הלויטננט באַרץ. בלילה מצליחים הגרמנים לכבוש את המתרם מן העורף, אך בארא בראש שנים־עשר אנשי קרב שנשארו עורך התקפת נגד והודף את הגרמנים. משהרגיש פון־שולטיץ שהמצב מתמיר והולך, איים להפציץ את פריו מן האוויר. מפקדת "פפא" משיבה ע"כ באיום להעלות באש את בתי־החולים הצבאיים של הגרמנים, והמפקדה הגרמנית אינה מעיזה לבצע את תכניתה. היה ברור שאם גם מסוגלים אנשי "פפא" לעזוב בהצלחה על חילה המצב הגרמני, עלולה המלחמה להיות למעלה מכוחותיהם, אם יפקירום לשרירות הגורל, והגרמנים ישתמשו בהתמהמהותן של בעלות־הברית ויטילו על פריו כוחות עצומים חדשים מתוך נסיון לשוב ולכבשה. והיה זה דבר חשוב עד מאוד לפריו המשוחררת לקבל מיד את עזרת בעלות־הברית. משום כך הטיל רול־טנגי עוד ב־20 באבגוסט על מנהל המטה שלו, מיור גלואה, לנסות יחד עם כמה אנשים לעבור את קוי הגרמנים ולבוא לידי מגע בלתי אמצעי עם המפקדה האמריקאית.

גלואה עשה בהצלחה את המשימה הזאת. הוא הגיע עד מטהו של הגנרל פטון, אך הלה, ואח"כ גם גנרל ברדלי, הודיעו, שהתקפה לאלתר על פריו אינה מתכננתיהם של האמריקאים ושהמרגד הקדים לבוא. ברדלי הסכים לבסוף להרשות לדיביויה הצרפתית של הגנרל לה־קלרק לנסות ולהבקיע לה דרך לפריו. גלואה שם פניו לברטן, מקום חנותו של לה־קלרק ומשכנעו לעשות את הפעולה הזאת.

ב־23 באבגוסט בחצות לילה, מתחילים הצבאות הצרפתיים את מסעם הנמרץ על פריו. קרב אכזרי נמשך בפריו כל יום 23 באבגוסט וכל הלילה של ה־24 בו. קרב החימות העז ביותר רותנו כקודם במבואות אל סיטה, ששם משתמשים הגרמנים בטנקים כבדים. בפקודת רול־טנגי הובאו לפריו כל הכוחות הפנויים של "פפא" מן המקומות שכבר ושחררו במחוז הסינה והואנה. המתרסים ושאר הנקודות המוחקפות עומדים איתן, אך כבר מורגש

המחסור בתחמושת. למקום שמצבו מכביד והולך שולח המטה תגבורות חדשות. בפקודה מיוחדת מציע רול למפקדי הפלוגות שישימו שימת לב מיוחדת לאפשרויות שמקנה מערכת המסילות של „התחתית“ בצינו שיכולה לשמש להעברת כוחות ממקום למקום בהסתר ובלא סכנה או בחזקת נקודות מגן.

הקרב ששך לפני עלות השחר מתחדש במלוא עוצמתו סמוך לשעה התשיעית בבוקר של 24 באוגוסט. בצהרים פותחים הגרמנים בהתקפת תזוית נגד בית מועצת העיר, אך המגינים, בראשותו של קפיטן צעיר, הודפים אותה בהצלחה. התגבורות שהגיעו מאפשרות את עקירת הגרמנים מן האיזור הזה. באותה שעה עצמה מתגבר הלחץ על מתרסי סך-מישל וסך גרמן. כאן מפעילים הגרמנים כוחות עצומים, שנרכזו בגן לוכסנבורג. המצב היה חמור, לפי שכאן עמדת המפתח של העיר.

הדילעות הבאות מכל צד מעידות על הצלחות חדשות. הגרמנים באו שוב באולטימטום בדבר פרוקם של כל המתרסים לאלתר, אך אוכלוסי פריז השיבו עליו בביגום של מתרסים חדשים. בשעה 1 אההצפתו הגרמנים באש מתותחים בני 75 מ"מ והשתמשו ברימוני-הבער. בכמה מקומות הצטרפו אליהם המלוציונרים של דרגן ודוריו, בירותם על הפטריוטים מעל הגגות. אבל אנשי „פפא“ לא זו בלבד שמחזיקים בעמדותיהם אלא בכמה נקודות גם מתקדמים. כדי להחליש את התקפות הטנקים שופכים הפטריוטים על כבישי הרחובות נוזלי-משהה, שהמציאו בתי-החרוץ שח ליוקיקי-נפט. מתפרסמת פקודתו של רול להפקיד בכל מקום קבוצות-מחץ ניידות להגברת ההתקפה. „הגיס החמישי“ עודו ממשיך לפעול את פעולתו הפרובוקטיבית. בונים חשודים מופיעים ליד המתרסים וכפיהם הוראה „לקיים את שביתת הנשק“. מפקדת „פפא“ מצוה לאסרם.

מחמת הדוחק ביוחמושת פונה מפקדת „פפא“ כמה פעמים אל בעלות-הברית בבקשה להצניח להם, בצינעה בדיוק את תנוחתם של הרובעים ששחררו מידי הגרמנים, אך תשובה על בקשות אלו לא באה ומטוסייהם של בעלות הברית לא נראו. לפתע בא למרכז-הפקוד המקשר של האיזור הדרומי. זה עתה נתפסה שם יוג'נדואר, ומצאו עליה טלגרמה של לה'קלרק: „החזיקו מעמד איתן, אנו מתקרבים“, היתה זו בשורה ראשונה שבישרה שגאלואזה הצליח להגיע בשלום אל בעלות הברית ולקיים בהצלחה את משימתו.

נפעמים ע"י הבשורה הזאת עוברים אנשי „פפא“ בשעה 19.00 להתקפה בכל מקום. בשעה 20: נכנסים טנקי הלוחץ של דביזית לה'קלרק לתוך פריז דרך שער ז'ניטאי באין מפריע, בדרך שטיהרה הפטריוטים. על פני רחוב גלסייר שמים פניהם למרכזה של העיר. לאחר חצי שעה מתרעשת סיטה מקול תרועת הנצחון של אלפי אנשים. השמים שמעל למרכז המשטרה מצטבעים ביוקוקים ססגוניים. רועם הפעמון הגדול של נוטרדם דה'פרי, עונים אחריו פעמוניהן של עשרות כנסיות פריז. הקולוול דרון, המפקד על חלוץ צבאו של לה'קלרק, זכנס לבית מועצת העיר. בחלל איריה של העיר, בפעם הראשונה לאחר יותר מארבע שנים, מריעה המרסליוה, שרים אותה לוחמי המתרסים, המונים שנהרו אל הרחובות, אע"פ שחליפת היריות נמשכת ופגזים מתפוצצים. על פריז מרחפים מאות אלפי דגלים תלתגוניים. המתרסים מפנים דרך לטנקים הצרפתים. אך המלחמה עוד לא נגמרה. מחליטים לערוך התקפה כללית. הקרבות הראשיים נטושים עכשו מסביב לכיכר הרפובליקה, אחת מנקודות המשען של הגרמנים, וכן בכמה נקודות אחרות. בשעה 23 באה ידיעה שהגרמנים פוצצו את תחנת הטלפונים סך-אמאן ומתכוונים לפוצץ את תחנת הטלפון הבין-עירוני שברחוב הארכיונים. לשם הולכת פלוגה גדולה של כבאים עם סולמות. בטלפון מזהירים את הגרמנים שקנו להם שפיחה בתחנה, שכולם יוצאו להורג אם יפוצצו את התחנה. האיום נושא פירות: החיילים אינם מעיזים למלא את מפקודת רשותם והתחנה שוחררה בלי נזקים.

עם שחרו של יום 25 באוגוסט עושים הגרמנים את נסיונותיהם הנואשים האחרונים אם לא לדא את המרד הרי על כל פנים ליצור לעצמם אפשרות להחלץ מפריז. מצבם של הגרמנים

ד"ר באבגוסט, אך הכל לשוא. אבידת פריז שינתה חכלית שינוי את כל מצבם האימפריאליסטי; מעתה אינם יכולים לחשוב כלל על התנגדות בקו הסינה ואפילו בקו הסומה, ואין להם ברירה אלא להמשיך את נסיגתם אל גבולות גרמניה.

הקרבות לשחרורה של פריס מעידים על ארגונו המצויין של המרד ועל מלאכת המחשבה שבניהולו. בכוחות חלשים ובכמות זיון מבוטלת, הפטריוטים לא זו בלבד ששיחררו את העיר והכריחו כוחות עצומים של האויב להיכנע אלא גם גרמו לאויב אבידות כבדות העולות במידה זיכרת על אבידותיהם הם. במשך 8 ימי קרבות היו אבידות הגרמנים כלהלן: הרוגים 2887, פצועים 4911, שבויים — 4312. "פפא" השמידו במשך הזמן הזה 57 מכוניות שריון וטנקים בכלל זה 7 "נמרים", תפסו 35 מכוניות-שריון וטנקים, ובכלל זה 19 "נמרים", כן הרבה נשק משאר סוגים, מחסנים עצומים של צרכי מזון ורכוש צבאי. אבידותיה של פריז היו: הרוגים 2012, פצועים "פפא" — 901, מאורחי העיר סתם 581, פצועים: "פפא" 3467, אורחים סתם — 2012. זו היא בראשי פרקים פרשת שחרורה של פריז. לא השתמשנו כאן בזה אלא בנתונים שנבדקו, בעדותיהם של המשתתפים ותעודות רשמיות. דפים רבים מן האפופיאה המצוינת הזאת עדין אינם ידועים ועתידיהם להתגלות רק עם פרסומם של זכרונות וחקירות חדשים. מכל מקום דבר אחד ברור: פריז שותררה בידי הפריזאים עצמם, בגבורתם ובדמם.

מסכומי המלחמה

ה. רוזינסקי

עזרת-הציבור כגורם בנכונות-מגן

סקירת-הסיכום, הניתנת בזה על ספרו של הקולוגל-הפרופסור השווייצרי אדגר שומאכר "Kriegsführung u. Kriegswissenschaft" שהיא עצמה נסיון של סיכום למגמות המלחמה החדשה ולתעודות המחשבה הצבאית בדורנו — הנה פריעטו של חוקר-בעיות-המלחמה הנודע, הרברט רוזינסקי, אשר מוצאו מגרמניה ושדה פעולתו כעת — ארצות-הברית. הסקירה הבאה, שנתפרסמה בירחון הצבאי-המקצועי הנפוץ ביותר בארצה, נועדה להקנות לאנשי-הצבא של אותה ארץ מושג על לבטי המחשבה המדינית-הגנתית באירופה. וענין מיוחד כאן לכל עם שמשטר חיו. הדימוקרטי הופך את שאלות בטחונו, ממילא, גם לשאלות ציבוריות, כאותו גורם שהסקירה מבליטתו ביחוד — היינו, יחס: ועירותו של הציבור כבני-אב לכושר-מגן לאומי, אמיתי. — המערכת.

מזה שנים רבות ממלאת שויצרית תפקיד ראשי בהתפתחות המחשבה הצבאית — תפקיד העולה הרבה על "המגיע" לה, לכאורה, לפי כוחה המוגבל ומדיניותה המטובה. מדיניות של התגוננות-בלבד. שיטת-המיליציה המיוחדת במינה של שויצרית — המפקידה את הגנת הכוחות המזוינים של הארץ, לרבות הדרגות הגבוהות ביותר של הצבא, בעיקר בידי "קציני-מילואים", השפיעה להרחבה בלתי-